

Międzynarodowa konferencja naukowa „Słowa-klucze 2016”
Abstrakty

International Conference “Key Words 2016”
Abstracts

Urszula Andrejewicz, Elżbieta Awramiuk
Uniwersytet w Białymstoku

Frazeologizmy-klucze? – analiza problemu na materiale najnowszych polskich tekstów prasowych

Problem, który chcemy przedstawić na konferencji, można ująć w słowach: „co nam zostało z tamtych lat”... z frazeologii polskiej. Innymi słowy, chcemy się zastanowić nad tym, co się dzieje ze związkami idiomatycznymi w najnowszym języku polskim: jak często się w nim pojawiają, jakim ulegają zmianom, czy istnieje jeszcze ich „kanoniczna” forma itd.

Tę bardzo szeroką problematykę zawężymy oczywiście w referacie do analizy wybranych związków frazeologicznych, prowadzonej na materiale artykułów, które ukazały się już w XXI wieku w głównych polskich tytułach prasowych (Dziennik, Gazeta Wyborcza, Newsweek, Polityka, Rzeczpospolita, Wprost). Nasz wybór padł na prasę, ponieważ zależało nam na tekstach „żywych”, charakterystycznych dla określonego czasu, a jednocześnie poprawnych.

Zakładamy, że teksty prasowe z tych gazet z jednej strony zawierają elementy języka potocznego, w którym szybko uwidaczniają się zjawiska/tendencje zachodzące w języku, z drugiej strony – jest to jednak język pisany, a zatem bliższy normie językowej. Do analizy planujemy wykorzystać dostępne korpusy języka polskiego. Celem referatu nie jest dokładna analiza ilościowa, tylko zbadanie pewnych językowych tendencji we wskazanym zakresie.

Lucyna Bagińska
Uniwersytet Warszawski

Mechanizmy powstawania znaczeń odzwierciedlających najważniejsze zjawiska kulturowe z perspektywy kognitywnej (na podstawie analizy wybranych leksemów z plebiscytu na słowa miesiąca i roku)

Spojrzenie z perspektywy kognitywnej na zjawiska lingwistyczne koncentruje się na poznawczej funkcji języka i umożliwia ustalenie, w jaki sposób tworzone są przez użytkowników języka pojęcia desygnatów występujących w otaczającej człowieka rzeczywistości. Ma związek z obowiązującym w tej teorii konceptualnym rozumieniem znaczenia. Dlatego szczególnie interesujące wydaje się wykorzystanie tej metodologii, by zbadać, jak sobie radzi język w powstawaniu „słów na czasie”. I to stanowi cel niniejszych rozważań. „Słowa na czasie” w intencji posługujących się nimi mają w sposób najbardziej adekwatny oddawać znaczenia pojęć, wyrażających najważniejsze w danym okresie fenomeny rzeczywistości kulturowej. Materiał do analizy w artykule stanowią wybrane wyrazy i wyrażenia z listy dotychczasowych edycji plebiscytu (uzupełniony o słowa kluczowe września lub października).

Słowa - klucze oddają nie tylko wagę zogniskowanych w nich wydarzeń społecznych, ale też intrygują swoją formą, oryginalną konstrukcją. W oglądzie kognitywnym oba powyższe aspekty są uwzględniane, co przemawia również za zastosowaniem tej teorii w niniejszym badaniu. Instrumenty, które zostaną użyte do opisanie mechanizmów powstawania omawianych znaczeń słów, to m. in. profilowanie, metafora pojęciowa i amalgamat. I tak np. profilowanie, rozumiane jako wyeksponowanie jednego odcienia znaczenia spośród wszelkich możliwych, zawartych w macierzy znaczeniowej pojęcia

(Langacker), zostanie wykorzystane do analizy określeń przybyszów do stolicy spoza Warszawy (*słotki, lemingi*). Metafora pojęciowa, której istotą jest wyjaśnianie pojęć bardziej abstrakcyjnych, trudniejszych przez konkretne, znane, „oswojone” (Lakoff, Johnson) do analizy wyrażenia *zielone ludziki*, a amalgamat (Fauconnier, Libura) do rekonstrukcji znaczenia leksemu *Brexit*.

Z analizy znaczeń „słów na czasie” z zastosowaniem narzędzi teorii kognitywnej wynika, że aby leksyka mogła odzwierciedlać zjawiska kulturowe, musi sprawnie przeobrażać się, wykorzystując różnorodne mechanizmy tworzenia.

Łucja Biel
Uniwersytet Warszawski

Słowa klucze w polskim języku prawnym: prawo krajowe a prawo unijne **Keywords in the Polish legal language: national law versus EU law**

Celem artykułu jest: 1) identyfikacja i analiza słów kluczowych w polskim języku prawnym na tle języka ogólnego; oraz 2) identyfikacja i analiza słów kluczowych w dwóch odmianach polskiego języka prawnego — w prawie krajowym i w prawie unijnym.

Badanie wykonano w ramach projektu analizującego cechy polskiego eurolektu na tle polszczyzny urzędowej. Zostało przeprowadzone na korpusach prawa unijnego (rozporządzenia, dyrektywy) i prawa krajowego (ustawy) oraz na podkorpusie milionowym NKJP. W badaniu wykorzystano program WordSmith Tools 7.0 (funkcja Keywords).

W artykule zastanowimy się nad potencjałem metody słów kluczowych w badaniach nad językami specjalistycznymi. Metoda ta pozwala na wyodrębnienie kognitywnie „wyrazistych” słów, które cechują się atypowo wysoką częstością na tle korpusu porównawczego. Dzięki temu mogą służyć do identyfikacji cech gatunkowych, jak i warstwy pojęciowej tekstów danego korpusu (cel nr 1). Natomiast w translatoryce korpusowej są wykorzystywane do identyfikacji cech tłumaczeń — zniekształceń powstających w wyniku procesu tłumaczenia (cel nr 2).

Bibliografia

Biel, Łucja (2014). *Lost in the Eurofog. The Textual Fit of Translated Law*. Frankfurt am Main.

Culpeper, Jonathan i Jane Demmen (2015). “Keywords.” [w:] Douglas Biber, Randi Reppen (red.) *The Cambridge Handbook of English Corpus Linguistics*. Cambridge, 89-105.

Scott, Mike (2010). “Problems in investigating keyness, or clearing the undergrowth and marking out trails...” [w:] Marina Bondi i Mike Scott (red.) *Keyness in Texts*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 43-57.

Stubbs, Michael (2010). “Three concepts of keywords.” [w:] Marina Bondi i Mike Scott (red.) *Keyness in Texts*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 21-42.

Urjani Chakravarty
IMI Indore, Indie

Popularizing ‘Key Words’ in Society: Interpretation Through Concept Formation*

To study ‘key words’ that emerge in society from the point of view of their comprehension is an interesting field. Following the cognitive linguists, words are conceptualizations, i.e., a word stands for a concept. The related question is whether there is restriction in acceptability of ‘key words’. The study aims to understand the process of concept formation in some of the recently popular English key words in Indian society. Since there is no obvious thematic relation present between the combined words.

The experiment* conducted by Ghosh & Urjani (2007), compounds were formed (total 10 in number) by joining two existing Bangla (Indo-Aryan Language) words: the first of them an onomatopoeic word describing some sensory experience and the second either

an adjective denoting sensory feeling or a noun of abstract or concrete type. The participants were asked to interpret the words in a few words. In absence of that, it is expected that they would be interpreted, according to the 'last resort theory' (Wisniewski 1997, Wisniewski and Love 1998), by some property relation.

The present analysis will attempt to reveal that similar to the experiment, people in order to interpret 'key words', relate words to some familiar experiences they had undergone. As an illustration one can discuss the case of OUP Word of the Year 2007 'locavore' which was chosen out of a list of twelve words, consequently it presented the case of meaning developing from a relation of style of eating local food only. The other words though popular will not have the similar appeal as the conceptualization will take different process to get to the meaning. Thus, the paper posits that the 'process of interpretation' required for a particular words plays an important role for the word to become popular as 'key word' in a given society.

Note: *Ghosh, S. and Urjani. (2007). 'Combining Sensory Concepts: Interpretations of Unfamiliar Neologisms' paper presented in ISI, Kolkata, India.

Jarochna Dąbrowska-Burkhardt
Uniwersytet Zielonogórski

**Brexit - ein Schlüsselwort der europäischen Politik 2016.
Eine kontrastive diskurslinguistische Analyse der deutschen und polnischen
Berichterstattung**

Der Untersuchungsgegenstand meines diskursanalytisch und politolinguistisch angelegten Vortrags ist der Austritt des Vereinigten Königreichs aus der Europäischen Union, der besonders im Frühling und Sommer 2016 in der europäischen Berichterstattung hohe Wellen schlägt. Untersucht werden die nationalen Diskurse über den sog. *Brexit* im öffentlichen politischen Sprachgebrauch Deutschlands und Polens.

Der lexikalische Ausdruck *Brexit* gehört 2016 in mehreren europäischen Sprachgemeinschaften im Kontext der EU-Politik zum diskursrelevanten Wortschatz, den thematisch zentral platzierte und besonders häufig auftretende Lexeme und Syntagmen repräsentieren. Das Lexem *Brexit* vernetzt unverkennbar die Aussagen zu Diskursen und erlangt eine zentrale Funktion in der europäischen Politik 2016, d.h. es erweckt besonderes Interesse und wird immer wieder tradiert. Seine Sonderstellung hängt damit zusammen, dass dieses Lexem über ein diffuses konnotatives Potenzial verfügt und reichliche Meinungsverschiedenheiten evoziert. Somit tritt es besonders oft in Texten auf, in denen pro oder contra bestimmte Sachverhalte, Einstellungen oder Entwicklungen argumentiert wird.

Die in Deutschland und Polen geführten Diskurse werden anhand des Korpus analysiert, das sowohl international als auch interlingual ausgewählt ist. Bei der Dokumentation des Schlüsselworts *Brexit* spielt sein politischer Hintergrund, sein semantisch-pragmatischer Gehalt im Diskurs sowie seine Vernetzungen mit anderen sprachlichen Mitteln eine bedeutsame Rolle. Ausgehend von der Annahme, dass die Zeitungssprache den öffentlichen politischen Sprachgebrauch widerspiegelt, besteht das Untersuchungskorpus für den vorgeschlagenen Vortrag aus Texten deutscher und polnischer Printmedien.

Die Forschungsaufgabe ist die Auffindung und die adäquate distributionelle Untersuchung des lexikalischen Ausdrucks *Brexit* in einer breiteren kontextuellen Umgebung einschließlich seiner Kollokationspartner und Synonyme. Die Analyse zielt darauf ab, aufzuzeigen, inwieweit das Schlüsselwort *Brexit* im Vergleich der nationalen Diskurse konvergiert oder auch zu Divergenzen führt.

Bei der angestrebten Wortanalyseebene spielt gerade der Kontext, in dem das untersuchte Schlüsselwort auftritt eine signifikante Rolle. Demnach geht es nicht um ein isoliertes Lexem, sondern um die Interpretationsverlagerung von der Wort- und Satzebene auf die Text- und Diskursebene.

Językowy obraz pojęcia „prawo” w języku polskim i angielskim

W wystąpieniu omówiony zostanie językowy obraz pojęcia prawo w języku polskim i angielskim. Pojęcie prawa zostanie omówione w perspektywie porównawczej. Podstawą teoretyczną artykułu stanowią prace poświęcone zagadnieniu językowego obrazu świata (JOS) autorstwa takich polskich i rosyjskich badaczy jak: J. Bartmiński [2009a; 2009b], I. Andominiskaja, W. Telija [2009], J. Anusiewicz i R. Grzegorczykowa [2009]. Spośród możliwych poziomów analizy JOS – strukturalnego, pragmatycznego i semantycznego – skoncentrowano się na ostatnim z nich. Założono, że jest on dostępny zarówno przez leksykę i przypisywane danym leksemom definicje, ale także przez badanie łączliwości słów (frazęologię) oraz analizę funkcjonowania słów w całych wielozdaniowych tekstach. Badania, wpisujące się w założenia lingwistyki kulturowej i kognitywnej, przeprowadzono zatem na dwóch płaszczyznach: leksykalnej, oraz dyskursu. Przy wyborze materiału wzięto pod uwagę nie tylko dane leksykograficzne, które ujawniają to, co w języku potencjalne, ale też dane tekstowe, pokazujące, co i w jakim stopniu jest w użyciu języka realnie wykorzystywane w postaci orzeczeń pochodzących z bieżącego roku, wydanych przez Sąd Najwyższy Rzeczypospolitej Polskiej oraz jego brytyjski odpowiednik, czyli The Supreme Court of the United Kingdom. Ograniczono się przy tym do judykatów z zakresu prawa cywilnego, czyli gałęzi prawa regulującej bardzo różnorodne stosunki społeczne. Dobranie do polskiego prawa angielskiego law pozwoli ustalić, czy istnieją podobieństwa w sposobie konceptualizowania pojęcia prawa funkcjonującego w systemie kontynentalnym od pojęcia prawa występującego na obszarze obowiązywania common law (ograniczonym do Wielkiej Brytanii). Badania, które stały się punktem wyjścia niniejszych rozważań, miały charakter komparatystyczny. Obieg użycia pojęcia prawa w Polsce i Wielkiej Brytanii jest podobny, choć zakresy semantyczne pojęć prawo oraz law pokrywają się jedynie częściowo. Podstawowe znaczenia, podawane przez leksykografów jako pierwsze, jak wynika z zamieszczonej w dalszej części tabeli, pozostają jednak zbliżone. Dość znaczny stopień podobieństwa, jak wykazała dokonana analiza, wynika ze wspólnoty zapożyczeń ideowych i kulturowych z dyskursu europejskiego, a także ze wspólnoty narodowych dziejów. Oczywiście, język polski i angielski partycypują w tych procesach, przefiltrowując je przez własne tradycje. W obu językach pojęcie prawa występuje częściej w dyskursie oficjalnym, publicznym niż w dyskursie potocznym.

Bibliografia

- Inny słownik języka polskiego, 2000, M. Bańko (red.), Warszawa.
Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny, 2001, H. Zgólkowa (red.), t.21, Poznań.
Słownik języka polskiego, 2004, T. Nowak, E. Polański, M. Szopa (red.), Katowice.
Uniwersalny słownik języka polskiego, 2006, S. Dubisz (red.), t. 3, Warszawa.
Współczesny słownik języka polskiego, 2007, B. Dunad (red.), t. 2, Warszawa.
Bartmiński J., 2009a, *Koncepcja językowego obrazu świata w programie slawistycznych badań porównawczych*, [w:] *Językowe podstawy obrazu świata*, J. Bartmiński (red.), Lublin, s. 229–241.
Bartmiński J., 2009b, *Polska dola, rosyjska sud'ba*, [w:] *Językowe podstawy obrazu świata*, J. Bartmiński (red.), Lublin, s. 242–251.
Bartmiński J., 2009c, *O pojęciu językowego obrazu świata*, [w:] *Językowe podstawy obrazu świata*, J. Bartmiński (red.), Lublin, s. 11–21.
Szczepankowska I., 2000, *Konceptualizacja pojęcia prawo w dobie oświecenia (na materiale Listów patriotycznych Józefa Wybickiego)*, „Język Polski”, s. 3–16.
Szczepankowska I., 2004a, *Język prawny I Rzeczypospolitej w »Zbiorze praw sądowych« Andrzeja Zamoyskiego*, t. 1, Białystok.

Magdalena Jurewicz
Uniwersytet Adama Mickiewicza

Metoda wyszukiwania słowa klucza „życze” w wypowiedziach posłów w polskim i niemieckim parlamencie

W swoim referacie pragnęłabym zaprezentować sposób tworzenia korpusu zawierającego określone pojęcie, w moim wypadku życzenia, kierowane pod adresem audytorium w polskim Sejmie V i VI kadencji i niemieckim Bundestagu 17 i 18 kadencji. Wypowiedzi posłów publikowane w formie pisemnej na stronach internetowych obu parlamentów stanowią punkt wyjścia, przy czym nie były tu uwzględniane interpelacje, zapytania, pytania i oświadczenia poselskie jako teksty z przeważającą liczbą erotetycznych aktów mowy, a tylko mowy parlamentarne. Pod pojęciem wystąpienia parlamentarnego będzie tu rozumiane wystąpienie posła na sejm lub do Bundestagu zawierające więcej niż jedno zdanie gramatyczne.

Do wyszukania wypowiedzi zawierających życzenia zostały wykorzystane wyszukiwarki internetowe obu parlamentów, a także program komputerowy TextStat3, który umożliwia obliczenie frekwencji słów w określonym korpusie tekstów oraz wyszukiwanie słów kluczowych w kontekście. Przy poszukiwaniu życzeń ważne okazało się także ustalenie, jak je definiujemy, w czym pomocna okazała się klasyfikacja Prokop (2010).

Wyszukiwarka internetowa polskiego sejmu pod słowem „życze” pokazała ogółem 199 wystąpień na posiedzeniach.

Życzenia z niemieckich stron parlamentarnych zostały wyodrębnione na podstawie danych z wyszukiwarki Bundestagu, która wskazała na 44 strony (każda zawierała 10 protokołów z obrad Bundestagu, protokoły są różnej długości, mogą mieć nawet 50 stron w pdf), na których znalazły się wyrażenia ich wünsche, przy czym należało tu najpierw zebrać wszelkie tego typu wyrażenia (po przekonwertowaniu PDF na Word i zastosowaniu ponownie wyszukiwarki), by odrzucić rzeczownik pisany wielką literą (Wünsche) oraz wyrażenie ich wünsche mir, będące wyrazem woli, a nie aktem bene-/malefaktywnym w rozumieniu Prokop.

Życzenia w przemowach polityków są czasem nacechowane ironią, co zmienia ich funkcję: życzenia komuś czegoś, na krytykę za pomocą wyśmiania, więc pośrednio na funkcję apelatywną: skierowanie apelu do wyborców, by na kogoś głosowali lub nie. Zestawienie kontrastywne tego typu aktów mowy jest istotne, ponieważ wypowiedzi ironiczne należą generalnie do grupy zadań translatorskich o złożonym charakterze.

Bibliografia

Antoszewski A., Herbut R., red. (2002), *Leksykon politologii*, Warszawa.

Bralczyk J. (2003), *O języku polskiej polityki lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych*, Warszawa.

Czyżewski M. (2001), *Algorytmizacja debat publicznych. Główne tendencje i ich społeczno-kulturowe uwarunkowania [w:] Zmiany w publicznych zwyczajach językowych*, red. J. Bralczyk, K. Mosiołek-Kłosińska, Warszawa, s. 12–22.

Dubisz S., Sękowska E., Porayski-Pomsta J. (2005), *Leksykalny kod polityczny we współczesnej komunikacji językowej [w:] Polska polityka komunikacyjno-językowa wobec wyzwań XXI wieku*, red. S. Gajda, A. Markowski, J. Porayski-Pomsta, Warszawa, s. 151–165.

Frankowska M. (1994), *Frazeologia i metaforyka w tekstach politycznych z lat 1989–1993 [w:] Język polityki a współczesna kultura polityczna*, red. J. Anusiewicz, B. Siciński, Wrocław, s. 21–47.

Fras J. (1999), *Język propagandy politycznej [w:] Teoria i praktyka propagandy*, red. B. Dobek-Ostrowska, J. Fras, B. Ociepka, Wrocław, s. 83–110.

Głowiński M. (1990), *Nowomowa po polsku*, Warszawa.

Jarren, Ottfried / Donges, Patrick (2006): *Politische Kommunikation in der Mediengesellschaft. Eine Einführung*, 2. Überarbeitete Auflage. VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden. / Westdeutscher Verlag GmbH 2002, Wiesbaden.

Kamińska-Szmaj I. (2001), *Słowa na wolności. Język polityki po 1989 roku: wypowiedzi, dowcip polityczny, słownik inwektyw*, Wrocław.

Ożóg K. (2004), *Język w służbie polityki. Językowy kształt kampanii wyborczych*, Rzeszów.

- Skarżyńska K. (2001), Jak porozumiewają się politycy: język ostrych kategorizacji; psychologiczne przyczyny i konsekwencje[w:] Zmiany w publicznych zwyczajach językowych, red. J. Bralczyk, K. Mosiołek-Kłosińska, Warszawa, s. 119–128.
- Patzelt, Werner (2006):Regierung und Parlament. Entscheidungsgewalten in der Mediendemokratie. In: Kamps, Klaus/Nieland, Jörg-Uwe (Hrsg.): Regieren und Kommunikation. Meinungsbildung, Entscheidungsfindung und gouvernementales Kommunikationsmanagement – Trends, Vergleiche, Perspektiven. Herbert von Halem Verlag, Köln. S. 139-163.
- Patzelt, Werner, J. ((Hrsg.) (2003): Parlamente und ihre Funktionen. Institutionelle Mechanismen und institutionelles Lernen im Vergleich. Westdeutscher Verlag, Wiesbaden.
- Prokop, Izabela (2010): Aspekty analizy pragmalingwistycznej. Wydawnictwo Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań.
- Schälike, Julius (2002): Wünsche, Werte und Moral. Entwurf einer handlungstheoretischen und ethischen Internalismus. Königshausen&Neumann GmbH, Würzburg.
- Schelling Walter, A. (1978): Sprache, Bedeutung, Wunsch. Duncker&Humblot. Berlin.
- Schöne, Helmar (2010): Alltag im Parlament. Parlamentskultur in Theorie und Empirie. Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden.
- Schubarth, Bettina (2001): Die Reflexion gesellschaftlichen Wissens im ironischen Sprechen. Iudicium Verlag GmbH München.
- Zieliński W. (2001), Status etyki w kulturze ponowoczesnej, Toruń.
- Zgółka, Tadeusz (2005): Życzenie jako kategoria językowo-komunikacyjna. W: Pod redakcją Anny Dąbrowskiej i Alicji Nowakowskiej: Życzliwość i agresja języku i kulturze. Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.

Monika Kwiecień
Uniwersytet Warszawski

„Zbór” i „Kościół” jako słowa klucze dyskursu polskich protestantów

Od czasów reformacji XVI wieku słowo „zbór” nie tylko zakorzeniło się w polskim dyskursie protestanckim, lecz także przeciętnym użytkownikom polszczyzny kojarzy się ono z protestantami właśnie. Zbliżająca się rocznica 500-lecia reformacji stanowi okazję, by przyjrzeć się temu, jak to kluczowe słowo oraz jego bliskie odpowiedniki są rozumiane i używane w polszczyźnie ogólnej oraz w dyskursie religijnym ewangelickim i ewangelikalnym. Jako materiał językowy wykorzystano dane korpusowe, słowniki języka polskiego oraz czasopisma religijno-społeczne i oficjalne strony internetowe Kościołów: ewangelicko-augsburskiego, ewangelicko-reformowanego, baptystycznego i zielonoświątkowego. W referacie przedstawione zostaną również czynniki wpływające na zmiany uzualne, wśród których istotną rolę odgrywają tłumaczenia Biblii.

Dorota Lewandowska-Jaros
Uniwersytet Warszawski

Słowa sztandarowe i symbole kolektywne w polskich informacjach prasowych z lat 60. XX w., przełomu wieków i współczesnych

Dokonana analiza porównawcza została przeprowadzona w celu zbadania (metodami kwantytatywnymi) obecności w drobnych wiadomościach prasowych zasobu słów-kluczy wyznaczonego przez zbiory słów sztandarowych zaproponowanych przez W. Pisarka (*Współczesne słowa sztandarowe w Polsce i ich publiczność*, 1992; *Polskie słowa sztandarowe i ich publiczność: lata dziewięćdziesiąte*, 2000) oraz symboli kolektywnych wskazanych przez M. Fleischera (*System polskich symboli kolektywnych...*, 1996).

Obie grupy leksemów łączy – biorąc pod uwagę założenia badawcze naukowców – istotność (fundamentalność) dla społeczeństwa polskiego, swoista ponadczasowość

i trwałość. Autorka zestawia uzyskane listy i rozszerza je o jednostki pochodne, wychodząc z założenia, że nośność semantyczna i aksjologiczna poszczególnych słów kluczowych czy symboli zawarta jest nie tylko w rzeczownikach, a określony przekaz może być kształtowany – szczególnie w tekstach takich, jak informacja (ze względu na specyfikę gatunku opartą na werbalności oraz wymogu obiektywizacji) – również za pomocą nienominalnych konstrukcji gramatycznych.

Materiał do analizy stanowiły: korpus drobnych wiadomości prasowych z lat 1963-1967 (podstawa materiałowa 2. tomu opracowania *Słownictwo współczesnego języka polskiego. Listy frekwencyjne*, red. I. Kurcz i in. – później *Słownika frekwencyjnego polszczyzny współczesnej*, pod red. Z. Saloniego), zebrany przez autorkę według tych samych, co wskazany wcześniej, zasad korpus informacji prasowych z lat 1998-2002 oraz analogiczny korpus wiadomości współczesnych (w opracowaniu). W wystąpieniu autorka chciałaby podać wyniki zestawienia i porównania dwóch pierwszych prób i częściowo próby trzeciej, ze wskazaniem m.in. elementów wspólnych i różnicujących te korpusy pod badaniem względem, zmian w częstości występowania poszczególnych opisywanych jednostek leksykalnych oraz określeniem zasobu pojęć trwale obecnych – zatem stale istotnych (lub kreowanych jako takie) bez względu na zmiany w rzeczywistości pozajęzykowej – w przekazach informacyjnych z badanych okresów. Podczas analizy, z uwagi na konieczność kontekstowego rozstrzygnięcia znaczeń jednostek polisemantycznych (np. *pokój*, *dom*) zastosowano metodę półautomatyczną, z wykorzystaniem narzędzi komputerowych.

Marek Łaziński
Uniwersytet Warszawski

Słowa roku na świecie

Słowa roku – najważniejsze w dyskursie publicznym – wybierane są wybierane są w Niemczech od 45 lat i w wielu innych krajach. Kryteria wyboru są różne w różnych krajach i zależą od kontekstu społecznego.

W referacie zostaną przedstawione zwycięskie i nominowane słowa ostatnich kilku lat w Polsce, w Czechach i w Rosji na tle innych krajów. Słowa będą analizowane ze względu na znaczenie i kontekst, budowę słowotwórczą i wartość stylistyczną. Następnie postawimy pytanie, czy słowo roku zbliża nas do odkrycia trwałych słów kluczy współczesnej kultury, czy też jest pozwala tylko uchwycić chwilowe zainteresowanie mediów jakimś tematem.

Referat zostanie przedstawiony po polsku, prezentacja ppt – w języku angielskim.

Words of the Year on the World

Words of the year assessed as the most important in the public discourse have been regularly chosen in Germany since 1971 and in many other countries. Criteria of choice and the voting teams differ from country to country and up to the social context.

In the paper the words of the last three years chosen and nominated in Poland, Czech Republic and Russia will be compared and analysed according to their structure, meaning and social context. The main question is whether the polls for word of the year can reveal permanent and valid key words of a given culture or do they only show a single shot from a short story of current social events.

Marcin Maciejewski
Uniwersytet Adama Mickiewicza

Słowa-klucze w dyskursie o antykoncepcji

Celem wystąpienia jest ukazanie dominujących słów-kluczy, występujących we współczesnym dyskursie o antykoncepcji. Bazę empiryczną stanowią głównie teksty zaczerpnięte ze internetowych stron koncernów farmaceutycznych oraz stron propagujących antykoncepcję hormonalną. W pierwszej części zostanie przedstawiona dynamiczna koncepcja słów-kluczy, która stanowi podstawę teoretyczną ich wyboru. Omówione będą kryteria identyfikacji słów-kluczy, ze szczególnym uwzględnieniem ich poziomu kontrowersyjności oraz dodatkowo stopnia tematyzacji w dyskursie.

W środowisku multimedialnym i hipertekstowym, analiza słów-kluczy wymaga uwzględnienia specyficznego kontekstu, charakterystycznego dla analiz mediolingwistycznych. Dlatego oprócz identyfikacji najważniejszych słów-kluczy, zostaną przedstawione tzw. text clusters, czyli moduły multimodalne, którymi posługuje się nadawca, aby zwiększyć efekt perswazyjny i których podstawowym elementem składowym są właśnie analizowane słowa kluczowe (np. piękno, bezpieczeństwo, miłość, odpowiedzialność itd.). Omówiona zostanie ich funkcja i struktura, które są przejawem strategicznego działania językowego nadawcy. Zaprezentowane wyniki analizy oraz przytoczone przykłady umożliwiają wgląd w określony fragment współczesnego dyskursu o antykoncepcji i pokazują, że zidentyfikowane słowa-klucze są także przedmiotem semantycznej „walki” między różnymi aktorami dyskursu o antykoncepcji. Analiza pozwala z jednej strony na wyciągnięcie wniosków odnośnie zmian znaczeniowych niektórych wyrazów, ich zmodyfikowanej konstrukcji, ale również na scharakteryzowanie obecnego, dyskursywnego obrazu np. kobiety, miłości, seksualności itp.

Magdalena Majdak
Instytut Języka Polskiego PAN, Warszawa

Słowa ważniejsze niż inne – rozważania na materiale polszczyzny dawnej

Narzędzia elektroniczne umożliwiają wyszukiwanie w ogromnych zbiorach tekstów słów istotnych z punktu widzenia danej kultury, czasu, odbioru otaczającej rzeczywistości i sposobu jej przeżywania. Dla historyka języka interesującą perspektywę otwiera możliwość zastosowania metody wydobywania słów kluczy w odniesieniu do tekstów dawnych. Analiza leksyki statystycznie istotnej mogłaby pomóc w odkryciu ważnych historycznie tematów społecznych, politycznych, a nawet w próbie odtworzenia wizji świata. Podstawą prezentowanych analiz jest przede wszystkim materiał z *Elektronicznego korpusu tekstów polskich XVII i XVIII w. (do 1772 r.)*, zawierającego utwory z lat 1601-1772. Korpus „Korba” powstaje w Pracowni Historii Języka Polskiego XVII-XVIII wieku Instytutu Języka Polskiego PAN przy udziale Zespołu Inżynierii Lingwistycznej Instytutu Podstaw Informatyki PAN pod kierunkiem Włodzimierza Gruszczyńskiego. Tytułowa kwestia „ważności” otwiera pole do rozważań na temat kryteriów wyboru słów istotniejszych niż inne.

Eka Narsia
Uniwersytet Tbilisi

Die Struktur der Nominalphrase im Deutschen und im Georgischen am Beispiel der syntaktischen Bäumen

Der vorliegende Beitrag beschäftigt sich mit dem computergestützten empirischen Vergleich der Nominalphrase im Deutschen und Georgischen. Dabei wird versucht, ausgewählte Textsorte aus dem Bankwesen morphologisch und syntaktisch zu annotieren

und zu zeigen, inwieweit sich das Ausbaupotenzial der Nominalphrase im Deutschen und im Georgischen entfaltet.

Die Nominalphrase ist nicht nur eine frequente Struktur, sondern ihr wird eine wichtige Stellung in den beiden Sprachen zugeschrieben. Die Nominalphrasen können verdichtete Informationen enthalten und daher Nebensätze ersetzen. Wenn wir uns mit Fragen der Syntax auseinandersetzen wollen, ist die Beschäftigung mit Fragen der Wortbildung auch mit einbezogen.

In Fachtexten findet man sehr häufig komplexe Nominalgruppen, da sie eine hohe Informationsdichte ermöglichen.

Die Ergebnisse der Analyse sind sowohl von übersetzungstheoretischem Interesse, können aber ebenso in der Computer- und Korpuslinguistik zur Untersuchung von syntaktischen Phänomenen eingesetzt werden.

Katarzyna Osior
Uniwersytet Warszawski

Słowa klucze w rozwoju osobistym – analiza języka mówców motywacyjnych

Rozwój osobisty, rozumiany jako różnorodne formy doskonalenia kompetencji miękkich (takich jak na przykład asertywność, umiejętność współpracy, kreatywność) i wzmacniania potencjału człowieka, w ciągu ostatnich kilkunastu lat zyskał na popularności. Rosnące zainteresowanie tym tematem sprawiło z kolei, że powiększył się i zróżnicował rynek usług: możemy dziś m.in. korzystać z coachingu, mentoringu i treningu czy brać udział w konferencjach motywacyjnych.

Tak dynamiczny rozwój branży wpłynął na wytworzenie się w jej obrębie specyficznego języka. W moim referacie skupię się na cechach języka polskich mówców motywacyjnych, który można uznać za reprezentatywny w odniesieniu do całej sfery rozwoju osobistego.

Na podstawie korpusu mów motywacyjnych zanalizuję przykłady takie jak np. *strefa komfortu*, *droga rozwoju*, *dać sobie prawo do czegoś*, *poziom mistrzowski*, które w kontekście rozwoju osobistego pojawiają się najczęściej. Posiłkując się teorią metafor kognitywnych Lakoffa i Johnsona oraz gramatyką kognitywną Langackera, wskażę słowa klucze i dominujące pola semantyczne.

Nakreślę też pokrótce, jaki obraz świata wyłania się z języka używanego w branży rozwoju osobistego.

Keywords in personal development – analysis of Polish motivational speakers' language

Personal development, understood as an improvement of soft skills (for example assertiveness, cooperation skill or creativity) and enhancement of human capability, in last few years has become more popular. Greater interest in this matter resulted in wider spectrum of services, such as coaching, mentoring, training and many motivational conference.

Dynamic development of this business created its own specific language. In my speech I will focus on features of Polish motivational speakers' language, as it is representative of the entire area of personal development. My analysis will include examples like: *strefa komfortu* (comfort zone), *droga rozwoju* (way of development), *dać sobie prawo do czegoś* (to give yourself a right to something), *poziom mistrzowski* (master level), which are used the most and which are based on a linguistic corpus of motivational speeches. Using a theory of cognitive metaphors by Lakoff and Johnson (and according to Langacker's cognitive grammar), I will find keywords and dominating semantic fields. I will also shortly describe the vision of world emerging from the language used in personal development area.

Maciej Rak
Uniwersytet Jagielloński

Gwarowe kulturemy – nowa perspektywa badań etnolingwistycznych

Jak wiadomo, etnolingwistyka w Polsce skupiała się na opisie językowego obrazu świata, stereotypu językowego i symbolu kulturowego utrwalonych przede wszystkim w materiale ludowym. Taki charakter miało siedem pierwszych numerów „Etnolingwistyki”, pisma, które prezentowało postępy prac nad SSiSL.

W niniejszym referacie chciałbym omówić koncepcję gwarowych kulturemów, które stanowią nową perspektywę badań etnolingwistycznych. Skupię się zwłaszcza na korzyściach, jakie wypływają z takiego podejścia do zależności języka i kultury, ale też omówię wyzwania, jakie materiał gwarowy (ludowy) stawia przed badaczami. Kulturemy są koncepcją pokrewną słowom kluczom w ujęciu A. Wierzbickiej.

Zagadnieniu temu poświęciłem książkę *Kulturemy podhalańskiej* (Kraków 2015). Można zadać pytanie, czy mamy w tym opracowaniu do czynienia z etnolingwistyką ludową, narodową czy porównawczą? Materiał poddany analizie oczywiście pozwala zaliczyć monografię do etnolingwistyki ludowej, jednak sama specyfika kulturemów (ich wydzielenie dokonuje się w dużej mierze w wyniku odpowiedzi na pytanie, co mnie (nas) różni od innych) sprawia, że jednocześnie należy mówić o etnolingwistyce porównawczej.

Prace dotyczące gwarowych kulturemów różnią się od innych prac etnolingwistycznych dotyczących polskiego materiału ludowego. Celem SSiSL jest rekonstrukcja tradycyjnego obrazu świata i człowieka. Z kolei celem *Kulturemów podhalańskich* było wskazanie tego, co według samych Górali identyfikuje ich i w dalszej perspektywie różni od innych mieszkańców Polski.

Ciekawe byłoby zestawienie kulturemów podhalańskich z kulturemami (ogólno)polskimi lub dotyczącymi innych regionów, np. Śląska lub Kaszub. Z pewnością ujawniłoby to podobieństwa i różnice w obrębie szeroko pojętej kultury polskiej, jednak nie na płaszczyźnie zwyczajów lub obrzędów albo słownictwa, lecz tożsamości. Badania takie można uznać za jeden z celów etnolingwistyki.

Birgit Sekulski
Uniwersytet Warszawski

Damy radę oder von der Migration der Slogans

In verschiedenen deutschsprachigen Rankings der letzten Jahre (Wort . Unwort, Jugendwort des Jahres in Deutschland, Österreich), die sich nicht von statistischen Häufigkeiten, sondern primär von der öffentlichen Wirksamkeit und Ausstrahlung leiten lassen, nehmen zunehmend Wortgruppen, Sprüche und Parolen vordere Plätze ein. Diese Entwicklung wird begleitet von eigenständigen, zusätzlichen Zusammenstellungen wie beispielsweise dem Spruch/ Unspruch des Jahres in Österreich und dem Satz des Jahres in allen deutschsprachigen Ländern.

Stärker als Einzelwörter werfen die gekürzten mehrteiligen Äußerungen eine Reihe von Fragen auf, die sich sowohl auf die formale Kriterien , aber vor allem auf den Gebrauch im einzel – und mehrsprachigen Diskurs beziehen. An ausgewählten Beispielen (*Das alte Europa* (2003), *Je suis Charlie* (2015), *Wir schaffen das* (2015), *Wir sind die 99 % , ...*), werden verschiedene Verfahrensweisen im Umgang mit wirkungsstarken, „kulthaften“ Phrasen gezeigt. Problemschwerpunkte bilden u.a. das Verhältnis zwischen Stabilität und Variabilität bzw. Erweiterung/Kürzung sowohl in der Quellen-/Ausgangssprache als auch in der Übersetzung, die Übersetzbarkeit von wirkungsstarken bzw. tabuisierten Parolen, Übersetzungsvarianten und deren Wirkung in der Zielsprache sowie die Frage, inwieweit von einer Migration von Parolen oder aber eher von deren Kopie gesprochen werden muss.

Ketevan Shekiladze
Uniwersytet Tbilissi

Häufigkeit und Dominanz der Schlüsselwörter in dem deutschen und georgischen Verwaltungsrecht

Den Gegenstand des Beitrags bilden die Schlüsselwörter, die am exemplarischen Korpus des geltenden deutschen und georgischen Verwaltungsrechts untersucht werden. Zur Analyse habe ich ein Korpus gewählt, das sich aus Lehrbüchern und Gesetzestexten im deutschen und georgischen Verwaltungsrecht zusammensetzt. Es ist interessant, welche sprachlichen Einheiten in beiden Korpora dominant vorkommen.

Der Beitrag hat die Aufgabe, auf Grund der gesammelten Belege die Häufigkeit und die Dominanz der Schlüsselwörter in dem deutschen und georgischen Verwaltungsrecht zu bestimmen und durch semantische Transformationsmuster ihren Informationswert in Bezug auf die Konstituenten festzustellen, aus denen sie gebildet wurden. Die Untersuchung bedient sich der Methode der Datensammlung, der quantitativen und qualitativen semantischen Analyse der Belege.

Schlüsselwort-Analyse ist eine Methode, um das spezifische, dominante Vokabular eines Korpus festzustellen. Grundlage ist die statistische Berechnung der Lexeme, die bezüglich ihrer Frequenz signifikant häufiger im Korpus im Vergleich zu einem Referenzkorpus auftreten. Dabei ist nicht absolute Frequenz ausschlaggebend, sondern der Frequenzunterschied in zwei Korpora in Relation zu den jeweiligen Korpusgrößen. Dabei versuche ich korpuslinguistische Methoden anzuwenden und bei der Untersuchung quantitative Ansätze durch qualitative Analysemethoden zu ergänzen (vgl. Spitzmüller und Warnke 2011: 39).

Da die Komposita in deutschen Rechtstexten stark vertreten sind, im Gegensatz zu Georgischen, ist das Ziel dieses Beitrags, auf ihre Gebräuchlichkeit als ein für deutsche Rechtstexte charakteristisches Merkmal hinzuweisen. Im Georgischen ist Komposition als Wortbildungstyp relativ schwach vertreten, deswegen wird es hier auch untersucht, welche Diskurselemente das georgische Korpus aufweist und ob es irgendwelche Unterschiede gibt. Im Vordergrund stehen und besonders interessant sind nominale Komposita-Schlüsselwörter, die semantisch reichhaltig und von hoher diskursiver Relevanz sind.